

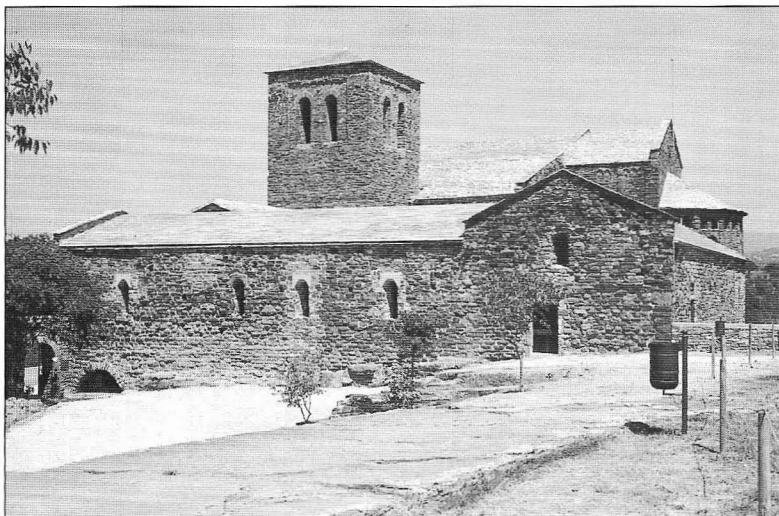
REFLEXIONS A L'ENTORN DE SANT PERE DE CASSERRES

Era vers els anys 1972-73 quan un encàrrec editorial encaminat a documentar gràficament el romànic català del segle XI feu dirigir els passos del qui escriu cap a Sant Pere de Casserres. No hi havia estat abans i sols coneixia alguns aspectes dels seus entorns de singular paisatge. La impressió anímica i visual que em va fer fou de les que deixa un impacte permanent, se'm desenvolupà una sensació d'austera magnificència en contemplar l'indret, sobretot en penetrar a les imponents naus de l'església. S'inicià aquell alè de vibració ancestral generat per l'espai que la pedra mil·lenària encercla i di-

vem, ha arribat al seu final de la mà d'una actuació d'acondicionament. Podem dir per fi, que s'ha recuperat un bé comú del qual val la pena de recordar-ne algunes característiques.

Si ens endinsem una mica pel camí de la història, podem assabentar-nos que en aquest indret, un castell, el *castrum Serrae* dels romans, fou ocupat per visigots, musulmans i conquerit el 798 per Lluís el Pietós. Borrell, comte de Barcelona, hi edificà una església sota l'advocació de Sant Pere, que amb el temps caigué en decadència. Un document de 1006 manifesta que la vescomtessa de Cardona, Ermetrudis, hi fundà un monestir i es bastí l'església actual, que consta que es va consagrar el 1052. A finals del segle XI passà a dependre de Cluny, deixant de ser abadia per esdevenir priorat. Aquesta situació es prolongà fins el segle XVI en què fou secularitzada i passà a mans del col·legi dels jesuïtes de Barcelona. Successives vicissituds anaren minvant les característiques del monestir, i l'acabà de degradar l'expulsió dels jesuïtes de 1767, data en què va passar a mans de particulars.

Anem ara pels corriols de la llegenda. Diuen que va ser així. Temps era temps que en un castell dependent dels vescomtes de Cardona (hom creu que era la fortalesa de Rupit) la vescomtessa Ermetrudis infantà un nen ben singular. El nadó parlà al cap de tres dies i manifestà que moriria abans d'un mes; després de tan esfereïdora notícia disposà que, un cop traspassat, posessin el seu cos en una urna, carreguessin aquesta sobre una mula i deixessin l'animal en llibertat de caminar fins que s'aturés. Demanà que aquest lloc fos el de la seva sepultura. L'infantó efectivament morí i es complí la voluntat anunciada. La mula començà l'itinerari fins que després de passar per valls i carenes quedà extenuada i quieta (alguns diuen que morta) en el cim d'una cinglera vorejada pel riu Ter. La vescomtessa ordenà que en aquell lloc s'erigís un monestir sota l'advocació de Sant Pere, i que l'urna quedés custodiada a la seva església.

Conjunt del monestir després de la restauració, juliol de 1998
Foto: Jordi Gumí

mensiona. Una comunicació en forma de corrent interna, un sentiment vingut del més enllà prengué forma. Vida i misteri agermanats per un recer especial que ens atreviríem a denominar tel·lúric.

L'estat material del monument, en aquelles èpoques, ja era llastimós i reflectia una buidor i abandonament que la degradació encara augmentava. El temps i la incúria havien enrunat unes pedres, unes estances, que encara representaven el testimoni d'una època passada, de religiositat i meditació. En allunyar-se de Casserres l'angoixa feia pensar en un futur incert, potser demolidor.

Han passat 25 anys i, sortosament, podem alegrar-nos, perquè Osona ha recuperat un dels seus monuments més emblemàtics. Aquell patiment per un envelliment sens fre, que moltes persones conscients arrossegà-

Sembla que la veneració d'aquest COS SANT, com tot seguit se l'anomenà, prengué gran volada i les despulles infantils foren invocades per diversos motius pietosos o seculars. De tota manera cal fer constar que la comprovació documental de l'existència d'aquest Cos Sant no es fa efectiva fins el segle XVI, ja que amb data anterior no ha aparegut cap escrit que el mencioni. L'existència material d'aquesta relíquia s'ha constatat fins els nostres dies, encara que darreterament se n'ha perdut la localització i en el monestir no hi és.

Passem finalment als aspectes artístics. Qualsevol tractat d'art romànic català no descuidarà una menció de l'església de Sant Pere de Casserres com a obra del primer romànic del segle XI, destacant-ne dues característiques importants que apareixen per primera vegada a Catalunya; la volta de canó amb arcs torals per cobrir el sostre i les finestres cegues decoratives a l'exterior de l'absis.

El conjunt, format per una nau central i dues laterals més estretes, es completa amb dos pilars de planta cruciforme d'on arrenquen els arcs torals. La capçalera està formada per tres absis dels quals sobresurt el central. Exteriorment és una construcció de parets llises sense elements decoratius que sols es manifesten en els absis: finestres cegues, arcuacions al mur i cornisa de dent de serra. Un campanar adossat a la banda de migdia completa l'edifici primitiu que també s'envolta d'un claustre i diverses dependències monacals.

La bona recuperació actual de tot el recinte ha aprofitat els avantatges que les tècniques modernes posen a l'abast dels especialistes per donar solucions ambientals i materials prou reeixides. Llàstima que una excessiva abundància de ciment modern ofegui alguna vegada l'estructura genuïna. Això es nota en alguns afegits d'elements actuals, i sobretot en la inexplicable rampa inclinada que, segons el nostre criteri, desfigura el terra de l'interior de l'església. Ens hauria agradat que hom hagués conservat el nivell baix de les tres naus deixant els absis amb el seu realçament original.

Un edifici d'acollida amb servei coordinat per un diligent guardià (modern ermità d'un conjunt de gran dignitat) predisposa el

visitant a gaudir d'una visita interessantíssima que apropa l'ànim a una realitat històrica, fita, diríem obligada, del qui vol estar al dia de la cultura del nostre país.

Jordi Gumí

*Estat de l'interior de l'església a l'any 1973. Podem comprovar el diferent nivell dels absis respecte al de les naus, molt més baix
Foto: Jordi Gumí*

*Una de les galeries properes a l'església que ens mostra a l'any 1973, l'elegància del seu espai lliure
Foto: Jordi Gumí*